

Lőrincz Gábor

Nyelvi variativitás a szlovákiai magyar–szlovák településnevekben

1. Bevezetés

Dolgozatom bevezetőjében meg kell említenem, hogy bár szakterületem nem a névtan, a nyelvtudomány ezen ágának mégis vannak olyan vonatkozásai, amelyek saját kutatásaim szempontjából is nagyon érdekesek. Ennek következtében a névtanban használt megközelítésmódot csak részben tekintem mérvadónak. Ez természetesen nem azt jelenti, hogy az alapvető névtani szakirodalmi forrásokat figyelmen kívül hagyom, hanem azt, hogy számomra a településnevek jelentéstani vonatkozásai a legfontosabbak. Egy korábbi tanulmányomban (Lőrincz G. 2015) a Magyarországon anyakönyvi bejegyzésre alkalmasnak minősített férfiutónevek varianciájának néhány kérdésével foglalkoztam (a teljes férfi- és női utónévanyag feldolgozása folyamatban van), jelen dolgozatban pedig a szlovákiai magyar–szlovák településnevek varianciájának néhány jellemzőjét ismertetem.

2. Elméleti alapvetés

Kiindulásképpen tisztáznunk kell a variativitás fogalmát. Mivel a településnevek vizsgálata a lexikai szinthez kapcsolódik, ezért csak a lexikai variánsok meghatározására szorítkozom: „A lexikai variánsok olyan nyelvi változatok, amelyek alakilag nagyon hasonlóak (csak részleges alaki, nem morfémaértékű eltérést mutatnak), referenciális (denotatív) lexikai és grammatikai jelentéseik teljesen azonosak, de pragmatikai jelentéseik eltérőek, azaz közöttük az egyes nyelvrétegbeli vagy kommunikációs helyzetekben való használhatóságukban mutatkozik különbség” (vö. Lőrincz J. 2009: 110). A lexikai szintű variativitás meghatározásakor tehát jelentésbeli és alaki szempontokat egyszerre kell szem előtt tartani.

A szakirodalomban több esetben megfigyelhető terminológiai többértelműség a variativitás és a vele azonos jegyeket is mutató lexikológiai jelentésviszonyok kapcsán. A variánsokat legtöbbször a szinonimákkal (vö. Benkő 1988: 68, Dömötör 2004: 72, Gombocz 1997: 60, Haader 2001: 367, Hadrovics 1992: 93), közülük is leginkább a szinonim képzővel létrehozott azonos tövűekkel (*zongorál–zongorázik, tördel–tördös*) cserélik fel a szakemberek, aminek legfőbb oka a nagyfokú alaki hasonlóság (vö. Lőrincz J. 2011: 138,

Juhász 1980: 113). Ezt azért kell hangsúlyoznom, mert a példaanyagban a településnév-szinonimáknak csak ezzel a csoportjával foglalkozom.

A továbbiakban a köznevek és a tulajdonnevek denotatív jelentésének és denotációjának különbségét kell tisztáznunk. A denotatív (megjelölő) vagy konceptuális (fogalmi), más megnevezéssel kognitív (ismeretei/tudati) vagy logikai jelentés a közszavak esetében azoknak az azonosító jegyeknek az összessége, amelyek a jelöltet (*szék, fiú, tehén*) megkülönböztetik valamennyi más létezőtől (vö. Lőrincz 2009: 50 és Szende 1996: 22–25), azaz amelyek alapján eldönthető, hogy egy dolog melyik nyelvi kategóriába tartozik, vagyis mi a neve (vö. Szilágyi N. 1996: 39). A denotatív jelentés a jelentésszerkezet központi magja (vö. Kiefer 1983: 84). A denotáció (jelölési érték) a szakirodalomban vagy a jelnek a vele jelölt dologgal vagy a jelnek a fogalommal való kapcsolata (vö. Lőrincz 2009: 124 és Pethő J. 2006: 36), ami „... magában foglalja azoknak az elkülönítő, más oldalról azonosító jegyeknek az összességét, amelyek egy dolgot elkülönítő értékkel általánosan és elégségesen meghatároznak” (Pethő J. 2006: 36).

A tulajdonnevek denotatív jelentése és denotációja vitatott: „A tulajdonnév denotációja egyedi, mivel denotátuma, a jelölt dolog is egyedi, ezért tovább nem általánosítható: a tulajdonnév jelentése tehát egybeesik a denotációval, Martinkó fogalmazásában »a jelölt dolog tudati képével«. [...] Nyilvánvaló, hogy a tulajdonnév jelentése nem maga a jelölt dolog (...), hanem a jelölt dologra való vonatkozás” (J. Soltész 1979: 29). Kiefer Ferenc szerint a tulajdonnév (denotatív) jelentése az az egyed, amelyre maga a tulajdonnév vonatkozik (2000: 159–166), vagyis nem a jelölt dolog tudati képe, hanem maga a jelölt dolog. Több kutató is úgy gondolja azonban, hogy a tulajdonnév jelentése megegyezik a név etimológiájával (vö. Hajdú 2003: 82).

A tulajdonnév jelentésének meghatározása a szakirodalomban ugyan nem egységes, az azonban tény, hogy: „A tulajdonnevek hangalakjai és denotátumai (a jelöltek) között hasonló összefüggések vannak, mint a közszavak alakja és jelentése között” (Hajdú 2003: 89).

Ezeknek az összefüggéseknek a szemléltetésére J. Soltész Katalin (vö. 1979: 33–43) és Hajdú Mihály (vö. 2003: 89–96) névtani jelentésrendszerét használom, utóbbit táblázatos formában is közlöm (a táblázatban szereplő fogalmak és a példaanyag is Hajdú Mihálytól származik, de nála az adatok ilyen jellegű összegezése nem jelenik meg). Indokoltnak tartom továbbá szemléltetni Károly Sándor közszavakra alkalmazott lexikológiai jelentésviszony-rendszerét is, mivel bár Hajdú Mihály névtani rendszerének alapját képezi, alakváltozat-értelmezésük mégis csak részlegesen egyezik. A névtani rendszerben megjelenő jelentésviszonyok közül csak azokat jellemzem részletesen, amelyek kapcsolatba hozhatók a variativitással.

JELENTÉS → ALAK ↓	Egy jelentés (monoszémia)	Több összefüggő jelentés (poliszémia)	Több összefüggéstelen jelentés (heteroszémia)
Egy alak (mononímia)	Egyjelentésű szavak: <i>szú, hasis, pikkelylik</i>	Többjelentésű szavak: (poliszémák): <i>ezüst, baba, kikap</i>	Azonos alakú szavak (homonimák): <i>áll¹, áll², szeg¹, szeg², szeg³</i>
Több hasonló alak (polinímia)	Alakváltozatok: <i>fel/föl; csoda/csuda;</i>	Jelentésmegoszlás: <i>bozótos, bozontos; csoma, csoma; gomb, gömb; tomba, tömpe;</i>	Jelentésselkülönülés: <i>guba, gubó; jóság, jóság; suhan, suhanc</i>
Több különböző alak (heteronímia)	Rokon értelmű szavak (szinonimák): <i>kutya, eb, arc, ábrázat, pofa</i>	Mezőösszefüggés: <i>fül, orr, szem, eszik, iszik, fácán, fűrj</i>	Összefüggéstelen szavak: <i>ló, asztal, indulat</i>

1. táblázat: Károly Sándor által elkülönített lexikai jelentésviszonyok (1970: 78)

JELENTÉS → ALAK ↓	monodenotátum	polidenotátum	heterodenotátum
Egy alak (mononímia)	Egyjelentésű tulajdonnevek: <i>Namíbia, Olt</i>	Többjelentésű tulajdonnevek: <i>Urál, Amerika, Szabó Tamás</i>	Azonos alakú tulajdonnevek (homonimák): <i>Galícia, Gera</i>
Több hasonló alak (polinímia)	Alakváltozatok: <i>Danzig/Gdańsk; Petőfi Csarnok/Pecsa; Anna/Ancsika/ Panka</i>	Jelentésmegoszlás: <i>Vidám, Vidor; Gallipoli, Gelibolu</i>	Jelentésselkülönülés: <i>Johannes, János, John</i>
Több különböző alak (heteronímia)	Rokon értelmű tulajdonnevek (szinonimák): <i>Pest/Ofen; Vajk/Szent István</i>	Mezőösszefüggés: <i>Karthágó, Tunisz</i>	Összefüggéstelen szavak: <i>Ferihegy, Monfalcone</i>

2. táblázat: Hajdú Mihály által elkülönített névtani jelentésviszonyok (2003: 94)

Hajdú Mihály – Károly Sándorhoz hasonlóan – elkülönít mono-, poli- és heteronímiát, valamint (a mono-, poli-, és heteroszémia analógiájára) mono-, poli-, és heterodenotátumot. Károly Sándornál a variánsok alak- és jelentésbeli szempontból is egységes csoportot alkotnak (*fel/föl, csoda/csuda*), Hajdú Mihály alakváltozatokként feltüntetett példáinak egy része azonban legalább morféma-értékű eltérést mutat (*Anna/Pancsika, Petőfi Csarnok/Pecska*), azaz nem az alakváltozatok, hanem a szinonimák közé tartozik. A földrajzi nevek lexikológiai jelentésviszonyba való besorolásakor ez az ellentmondás nem jelenik meg, hiszen – minden esetben monodenotátumról lévén szó – az azonos nyelvbéli és a különböző nyelvekben előforduló névváltozatok vagy egyértelműen variánsok (*Bukarest/Bucarest/Bucharest*) vagy szinonimák (*Pest~Ofen*). Az is fontos kérdés, hogy az azonos nyelvi tulajdonnév-változatok ugyanazt a denotátumot jelölik-e, mert ha nem, akkor nagyfokú alak- hasonlóságuk ellenére (*Pócs, Pós, Pósa, Póka, Pócsa*) sem variánsok, hanem jelentésselkülönülést mutató önálló tulajdonnevek.

J. Soltész Katalin a földrajzi nevek eltérő hangalaki változatait (*Perzsia~Irán, Etiópia~Abesszínia*) szinonimáknak tekinti, mivel azonos denotátumot jelölnek. Ezt a jelenséget a többnevűség egyik aspektusaként tárgyalja, de felhívja a figyelmet arra, hogy a többnevűség is csak abban az esetben kapcsolódik a szinonímiához, ha a földrajzi nevek egy nyelvrendszeren belül élnek egymás mellett változatokként. Szinonimája tehát *Fiumének Rijeka, Danzignak Gdańsk*, de nem az *Pozsonynak Bratislava* vagy *Bécsnek Wien*. Ennek kapcsán megfontolandó, hogy pl. a határon túli magyarok nyelvhasználatában szinonimának számítanak-e a magyar és az államnyelvi megfelelőik: *Kassa ~ Košice, Nagyvárad ~ Oradea, Szabadka ~ Subotica*.

A két rendszer eltéréseit a jobb áttekinthetőség érdekében táblázatos formában szemléltetem:

Hajdú		J. Soltész	
<i>Danzig/Gdańsk</i>	variánsok	<i>Danzig~Gdańsk</i>	szinonimák
<i>Karthágó~Tunisz</i>	mezőösszefüggés	<i>Perzsia~Irán</i>	szinonimák

3. táblázat: *J. Soltész Katalin és Hajdú Mihály rendszerének eltérései*

Világosan látszik, hogy a két rendszer közti ellentmondások egyik része a variativitás és a szinonímia pontatlan elhatárolásának következménye, másik része azonban a tulajdonnévi denotáció (mono-, poli- és heterodenotátum) problematikájával magyarázható.

3. Példaanyag

A szakirodalom áttekintése után következzen a példaanyag! Előre kell bocsátanom, hogy a vizsgálat során a településnevek változataira úgy tekintek, mint amelyek egy nyelvrendszeren belül használatosak, azzal a megjegyzéssel, hogy ez a nyelvrendszer a kétnyelvűség jellemzőit viseli magán. Ez azt jelenti, hogy a beszélőközösség tagjai a kommunikációs helyzet kívánalmainak megfelelően elvileg mind a magyar, mind a szlovák változatot használhatják. Azokat a településneveket, amelyek szlovák változata tükörfordítással jött létre nem vizsgálom, mivel a magyar–szlovák megfelelők szinonimitása egyértelmű (pl. *Topoľníky – Nyárasd*), ugyanis a párok tagjai között elhanyagolható a grammatikai megformáltságbeli, illetve a jelentésbeli különbség is (vö. Török 2008: 107). Azokról a településnevekről, amelyek szlovák változatait implicitációval (két magyar névből egytagú szlovák név) vagy explicitációval (egy magyar névből kéttagú szlovák) hozták létre (vö. Illés 2012: 20), szintén nem szólok, hiszen a részleges alaki egyezés ellenére (pl. *Tornahorváti ~ Chorváty, Sajógömör ~ Gemer, Csilizradvány ~ Čilizská Radvaň, Alsószeli ~ Dolné Saliby, Felsőtúr ~ Horné Turovce*) azok is szinonimák. Nem foglalkozom azokkal a névpárokkal sem, amelyek tagjai bár alakilag nagyon hasonlóak, de egyikükről egyértelműen megállapítható, hogy összetett szó (*Báč ~ Bacsfa, Budince ~ Budaháza*). És végül nem vizsgálom a településnevek etimológiáját sem annak ellenére, hogy a szlovák–magyar névváltozatok esetében érdekes eredményeket hozhatna az esetleges szláv → magyar → szlovák visszakölcsönzések vizsgálata is.

3.1 A szlovákiai magyar településnevek variáciája

A 221/1999 sz. szlovák kormányrendelet településjegyzéke 512 magyarlakta települést tartalmaz – azok a települések nem részei a jegyzéknek, ahol a magyar lakosság aránya nem éri el a 20%-ot – (vö. Cúth–Horony–Lancz 2012: 5), melyek közül 71 szlovák–magyar neve mutat morfémaértékűnél kisebb eltérést, vagyis tartozik egyértelműen a variativitás tárgykörébe. Azért kell hangsúlyoznom, hogy egyértelműen, mert vannak olyan névpárok, amelyek a szinonimitás és a variativitás határán állnak, illetve olyanok is, amelyek formailag ugyan megfelelnek a variativitás kritériumainak, jelentéstani szempontból azonban nem. Ez természetesen korántsem jelenti azt, hogy a variánsok csoportja egységes lenne, ezért több alcsoportot hoztam létre.

Az első alcsoportba azokat a településnévpárokat soroltam, amelyek kiejtése a szlovák és a magyar nyelvben azonos, íráskéjük pedig vagy egyáltalán nem vagy csak minimális eltérést mutat. Ezek a településnevek az átírás (transzkripció) jelenségei közé tartoznak (vö. Török 2012: 129):

Bacska/Bačka, Bajcs/Bajč, Bajka/Bajka, Baka/Baka, Balony/Baloň, Bátka/Bátka,

*Boly/Bol', Bori/Bory, Búcs/Búč, Csata/Čata, Csíz/Číz, Imely/Imel',
Izsa/Iža, Kalonda/Kalonda, Lelesz/Leles, Málas/Málaš, Muzsla/Mužla,
Nána/Nána, Negyed/Neded, Padány/Padáň, Pozba/Pozba, Rad/Rad,
Sávoly/Šávoľ, Síd/Šíd, Szalka/Salka, Szap/Sap, Szomotor/Somotor,
Szútor/Sútor, Virt/Virt, Zalaba/Zalaba, Zsíp/Žíp*

A második alcsoportba azokat a párokat soroltam, amelyek tagjai csupán egyetlen hangzó minőségében különböznek (a magán- és mássalhangzókat a változás szempontjából azonos értékűnek tekintem):

*Barka/Bôrka, Bese/Beša, Bogya/Bodza, Borsi/Borša, Buzita/Buzica,
Dobra/Dobrá*, Galánta/Galanta, Kálosa/Kaloša, Kamocsa/Komoča,
Kéty/Keť, Lenke/Lenka*, Lucska/Lúčka*, Mucsiny/Mučín, Olgya/Oľdza,
Péder/Peder, Perényhím/Perín-Chym, Rudna/Rudná*, Szilice/Silica,
Tajti/Tachty, Tany/Tôň, Tornalja/Tornaľa, Zemplén/Zemplín*

A *-gal jelölt nevekre a későbbiekben visszatérek, ugyanis ezek más kritériumok alapján is besorolhatóak, vagyis egyszerre két csoportba tartoznak.

A harmadik alcsoportba soroltam azokat a párokat, amelyek már nem csak egyetlen hangzóban különböznek, de még nem mutatnak egyértelműen morfémaértékű eltérést, ezért hangalakjaik minden nehézség nélkül felidézik egymást (ebbe a csoportba kerültek a hangátvetéses, a betoldott hangzójú, valamint a hangzóhiányos párok is):

*Ajnácskő/Hajnáčka, Bábindal/Babindol, Barca/Baraca, Bári/Bara,
Bély/Biel*, Béla/Belá, Bény/Bíňa, Berencs/Branč, Beretke/Bretka,
Bés/Beša, Csucsom/Čučma, Darnya/Drňa, Debrőd/Debrad', Ekecs/Okoč*,
Farnad/Farná*, Füge/Figa*, Hanva/Chanava, Harmac/Chrámec*,
Helemba/Chľaba, Hetény/Chotín, Jánok/Janík*, Jóka/Jelka,
Kenyhec/Kechnec, Komárom/Komárno*, Leléd/Leľa, Libád/Lubá,
Melléte/Meliata, Otrokocs/Otročok*, Perbenyik/Pribeník,
Perbete/Pribeta, Perse/Prša*, Pilis/Pleš*, Sárkány/Šarkan,
Szalatnya/Slatina, Szenc/Senec, Tompa/Tupá*, Szőgyén/Svodín,
Szürnyeg/Sirník*, Tőre/Turá, Tőrincs/Trenč, Véke/Vojka, Zétény/Zatín**

A második és harmadik alcsoport kapcsán meg kell említenem a homonímia jelentésviszonyát is, mivel mind *Bés*, mind pedig *Bese* település a szlovák *Beša* nevet kapta. Ez a példa a teljes szlovák–magyar településnévjegyzékben egyedülálló (ha a csak szlovák nevű településeket is figyelembe vesszük, akkor a homonímia nem egyedi eset, hiszen pl. *Belá* nevű településből is kettő van Szlovákiában).

3.2 A szlovákiai magyar településnevek szinonimitása

Ahogy a bevezetőben és az elméleti alapvetésben utaltam rá a szinonimák közül csak az azonos tövűekkel foglalkozom. Ebbe a csoportba azokat az egyelemű párokat soroltam, amelyek tagjai között egyértelmű a morfológiai eltérés. Az eltérés milyensége alapján azonban itt is két alcsoportot kellett létrehoznom (amelyek között természetesen van bizonyos fokú átjárhatóság). Az elsőbe azokat a párokat soroltam, amelyek esetében a szlovák nevet legalább egy többletmorfémával látták el, több esetben a magyar alak tövégi magánhangzójának elhagyása után (a többeli magánhangzó-változást vagy kiesést, két esetben pedig a hangátvetést is, figyelmen kívül hagyom). Az így keletkezett változás leggyakrabban számbeli (egyesről többesre vált) és/vagy birtokosági (vö. Angyal 2010: 39–40):

Bajta ~ Bajtava, Bart ~ Bruty, Battyán ~ Boťany, Bolyk ~ Bol'kovce, Bögellő ~ Bohel'ov, Cakó ~ Cakov, Csáb ~ Čebovce, Csákány ~ Čakany, Csalár ~ Čeláre, Csécs ~ Čecejovce, Csehi ~ Čechynce, Csenke ~ Čenkovce, Csicsér ~ Čičarovce, Csicsó ~ Čičov, Csiffár ~ Čifáre, Csoltó ~ Čoltovo, Csoma ~ Čamovce, Deménd ~ Demandice, Dernő ~ Drnava, Fülek ~ Fil'akovo, Galábocs ~ Glabušovce Gyürki ~ Durkovce, Haraszi ~ Chrastince Hubó ~ Hubovo, Iske ~ Iškovec, Iványi ~ Ivanice, Jányok ~ Janíky, Jéne ~ Janice, Jeste ~ Jestice, Kalász ~ Klasov, Kecő ~ Kečovo, Kelenye ~ Kleňany, Kolon ~ Koliňany, Kosút ~ Košúty, Lég ~ Lehnice, Lédec ~ Ladice, Lontó ~ Lontov, Madar ~ Modrany*, Makranc ~ Mokrance*, Medve ~ Medved'ov, Naszvad ~ Nesvady, Osgyán ~ Ožďany, Pádár ~ Padarovce, Palást ~ Plášťovce, Pat ~ Patince, Pinc ~ Pinciná, Pográny ~ Pohranice*, Pólyán ~ Pol'any, Rapp ~ Rapovce, Rozsnyó ~ Rožňava, Serke ~ Širkovce, Sirak ~ Širákov, Százd ~ Szazdice, Szelény ~ Sel'any, Szeszta ~ Cestice*, Vága ~ Váhovce, Vaján ~ Vojany, Vecseklő ~ Večelkov, Vezekény ~ Vozokany, Visnyó ~ Višňové*, Zsarnó ~ Žarnov, Zseliz ~ Želiezovce, Zsély ~ Želovce, Zsemlér ~ Žemliare*

A másik alcsoportba azok a szinonimapárok kerültek, amelyekben a tő megegyezik (itt a „tő” nem mindig azonos a morfológiai értelemben vett tő fogalmával, jobb híján azonban ezt kell használnom), de mind a magyar, mind a szlovák névben toldalékbeli eltérés van (az esetleges többeli hangváltozást vagy kiesést most is figyelmen kívül hagyom), illetve a szlovák név úgy jön létre, hogy a magyar településnévbe beékelődik egy morféma (ez csak három esetben figyelhető meg, ezért nem hoztam létre önálló alcsoportot):

Andód ~ Andovce, Béna ~ Belina, Berzété ~ Brzotín, Bolgárom ~ Bulhary, Bussa ~ Bušnice, Deáki ~ Diakovce, Dobóca ~ Dudovec, Jelsőc ~ Jelsovec, Kéménd ~ Kamenín, Komaróc ~ Komárovce*, Ladmóc ~*

Ladmovce, Lévárt ~ Leváre, Lice ~ Licince, Martos ~ Martovce, Óvár ~ Olováry, Endréd ~ Ondrejovce, Terbeléd ~ Trbel'ovce, Ragyolc ~ Radzovce

3.1.2 A szlovákiai magyar településnevek szlovák változatának szemantikai motivációja

Az utolsó csoportba azokat a párokat soroltam, amelyeknek tagjai bár hangalakilag felidéznek egymást, de a szlovák elemekben tetten érhető a jelentés-tulajdonítás mozzanata, vagyis új motiváción alapul (vö. Török 2012: 129). Itt is két alcsoportot hoztam létre. Az elsőbe azok a párok kerültek, amelyek eddig még nem szerepeltek, a másodikba pedig a már fentebb ismertetett, csillaggal jelöltek. Zárójelben minden pár után megjelenik a szlovák név alapjául szolgáló közszó (néhány esetben csak a tő vagy az utótag) magyar jelentése (esetleg jelentései). Mindkét alcsoportban vannak olyan párok, amelyek elemeinek hangalakja szinte azonos, jelentésük pedig teljesen megegyezik (éppen a hangalaki hasonlóság következtében soroltam be közülük néhányat már a fenti csoportok valamelyikébe is). Ez két esetben annak a következménye, hogy a településnév alapjául szolgáló köznévi a magyarban szláv jövevény (*gomba, tompa*), egy esetben, hogy a köznévi alapalak mindkét nyelvben jövevény (a *füge* és *figa* is latin eredetűre megy vissza), egyben pedig annak, hogy a településnév olyan utónévből (*Lenke/Lenka*) származik, melynek közszója töve (*len*) a magyarban elvileg szintén szláv jövevénytől származik. Ezeknél a pároknál a zárójelben a jelentésmeghatározásától eltekintek.

Abara ~ Oborín (obor = óriás), Áj ~ Háj (háj = liget, berek), Csarnahó ~ Černochoch (černochoch = néger, szerecsen), Deregnyő ~ Drahnov (drahnov = drága), Deresk ~ Držkovce (držat' = tartani vagy držky = pacal), Doborgaz ~ Dobrohošť (dobry' = jó, host' = vendég), Galsa ~ Holiša (holý = kopasz, csupasz), Gesztete ~ Hostice (host' = vendég), Gomba ~ Hubice, Guszona ~ Husiná (hus = liba, lúd), Szádelő ~ Zádiel (diel = rész, alkatrész), Szolnocska ~ Solnička (solnička = sótartó), Töhöl ~ Tehla (tehla = tégl), Velkenye ~ Vlkyňa, Vök ~ Vlky (vlk = farkas), Zsór ~ Žiar (žiara = fény)

Most pedig következzenek újra a *-gal jelölt alakok jelentéseikkel, hiszen azok ebbe az alcsoportba is besorolhatóak:

Bély/Biel (biely = fehér), Dobra/Dobrá* (dobrá = jó), Ekecs/Okoč* (oko = szem), Farnad/Farná* (fara = parókia), Füge/Figa*, Harmac/Chrámeč* (chrám = templom), Jánok/Janík* (Janík = Jánoska), Kéménd ~ Kamenín (kameň = kő), Komárom/Komárno*, Komaróc ~ Komárovice* (komár = szúnyog), Lenke/Lenka*, Lédec ~ Ladice (ladit' = hangolni),*

Lucska/Lúčka* (*lúčka = rétecske*), Madar ~ Modrany (*modrý = kék*), Makranc ~ Mokrance (*mokrý = nedves*), Otrokocs/Otročok* (*otrok = rabszolga*), Perse/Prša* (*prší = esik*), Pilis/Pleš (*ples = bál vagy plesen = penész*), Pográny ~ Pohranice (*hranica = határ*), Rudna/Rudná* (*ruda = érc*), Szeszta/Cestice* (*cesta = út vagy cesto = tészta*), Szürnyeg/Sirník* (*síra = kén*), Tompa/Tupá*, Zétény/Zatín* (*zat' = vő*), Visnyó ~ Višňové (*višňa = meggy*).

4. Befejezés

Dolgozatomban a szlovákiai magyar településnevek varianciájával foglalkoztam. A kutatás folytatásaként érdemes lenne részletesen összevetni a szlovákiai magyar településnevek hivatalos magyar és beszélt nyelvi változatait (vö. Presinszky 2013), amelyek között szintén szép számmal vannak variánsok (pl. *Alistál/Alista, Felbár/Fölbár, Nyárasd/Nyárosd*). A településnevek varianciáját az anyaországgal határos többi magyar kisebbségű államban, illetve a magyarországi kisebbségeknél is érdemes lenne megvizsgálni, hiszen minden valószínűség szerint a román, a szerb, a magyarországi német stb. névadási gyakorlatban is hasonló jelenségek figyelhetők meg, mint a szlovákban.

Irodalom

- Angyal László 2010. Magyar–szlovák névpárok vizsgálata Nógrád megye helységneveinek köréből. *Alkalmazott Nyelvészeti Közlemények*, 5. évf. 1. sz. 35–42.
- Benkő Loránd 1988. *A történeti nyelvtudomány alapjai*. Tankönyvkiadó. Budapest.
- Cúth Csaba – Horony Ákos – Lancz Attila 2012. *Nyelvi jogok Szlovákiában. Jazykové práva na Slovensku (Anyanyelv-használati útmutató)*. Fórum Kisebbségkutató Intézet. Somorja.
- Dömötör Adrienne 2004. Mondatszerkezeti szinonímia és formai változatok. In: Gecső Tamás (szerk.): *Variabilitás és nyelvhasználat. Segédkönyvek a nyelvészet tanulmányozásához XXXIV*. Tinta Könyvkiadó. Budapest. 73–79.
- Gombocz Zoltán 1997. *Jelentéstan és nyelvtörténet*. Akadémiai Kiadó. Budapest.
- Haader Lea 2001. Mikrodiakronia és változatvizsgálat (az összetett mondatokban). *Magyar Nyelvőr* 125. évf. 3. sz. 354–370.
- Hadrovics László 1992. *Magyar történeti jelentéstan*. Akadémiai Kiadó. Budapest.
- Hajdú Mihály 2003. *Általános és magyar névtan*. Osiris Kiadó. Budapest.
- Illés Attila 2012. *A Dunaszerdahelyi járás helységneveinek vizsgálata*. TDK-dolgozat. Selye János Egyetem. Komárom.
- Juhász József 1980. Vázlatok a szó portréjához. In: Rácz Endre – Szathmári István (szerk.): *Tanulmányok a mai magyar nyelv szókészlettana és jelentéstana köréből*. Tankönyvkiadó. Budapest. 99–120.
- J. Soltész Katalin 1979. *A tulajdonnév funkciója és jelentése*. Akadémia Kiadó. Budapest.
- Károly Sándor 1970. *Általános és magyar jelentéstan*. Akadémiai Kiadó. Budapest.

- Kiefer Ferenc 1983. A szemantikai jegyek és a jelentésfajták. In: *Az előfeltevések elmélete*. Akadémiai Kiadó. Budapest. 83–89.
- Kiefer Ferenc 2000. *Jelentéselmélet*. Corvina. Budapest.
- Lőrincz Gábor 2015. A magyar utónevek varianciája. *Acta Academiae Paedagogicae Agriensis Nova Series: Sectio Linguistica Hungarica* (2005-) XLII.: 127–145.
- Lőrincz Julianna 2009. *Nyelvi jelentés és variativitás. Szemantikai alapismeretek*. Selye János Egyetem. Komárom.
- Lőrincz Julianna 2011. A variánsok helye és funkciója a magyar nyelvben. In: *Kommunikáció – Stílus – Variativitás és anyanyelvoktatás*. Pandora Könyvek 24. EKF Líceum Kiadó. Eger.
- Martinkó András 1956. A tulajdonnév jelentéstanához. In: *Pais Emlékkönyv*. 189–95.
- Pethő József 2006. *Jelentéstan. Tankönyv a BA képzés számára*. Nyíregyházi Főiskola. Nyíregyháza.
- Presinszky Károly 2013. Csallóközi helységnevek élőnyelvi változatai. In: Baukó J. – Benyovszky K. (szerk.): *Tulajdonnevek a fordítás és a kétnyelvűség kontextusában*. Nyitrai Konstantin Filozófus Egyetem. Nyitra. 86–94.
- Szende Tamás 1996. *A jelentés alapvonalai. A Hét szabad művészet könyvtára*. A Zsám-béki Katolikus Tanítóképző Főiskola sorozata. Corvinus. H. n.
- Szilágyi N. Sándor 1996. *Hogyan teremtsünk világot? Rávezetés a nyelvi világ vizsgálatára*. Erdélyi Tankönyvtanács. Kolozsvár.
- Török Tamás 2008. *Ipolymente helynevei*. Doktori disszertáció. ELTE. Budapest.
- Török Tamás 2012. Helynevek és fordítástudomány: A mikrotoponimák fordíthatóságáról felvidéki példák alapján. *Helynévtörténeti Tanulmányok* 7. 117–132.